

Informasjons- og påseplikt for oppdragsgivere

Oppdragsgivere skal påse at allmenngjøringsforskriftene følges av underleverandører i bransjer der disse forskriftene gjelder. De har også en plikt til å informere underleverandører om lønns- og arbeidsvilkår som følger av disse forskriftene.

Forskrift om informasjons- og påseplikt mv. gjelder for alle områder med allmenngjorte tariffavtaler. Formålet med denne forskriften er å sikre etterlevelse av lønns- og arbeidsvilkår etter allmenngjøringsforskriftene.

Forskriften pålegger oppdragsgiver to sentrale plikter ved bruk av underleverandører og entreprenører:

- Plikt til å informere entreprenører eller underleverandører om lønns- og arbeidsvilkår
- Plikt til å påse at allmenngjøringsforskrifter etterleves

Når gjelder forskriften?

Forskriften kommer til anvendelse når det foreligger en allmenngjort tariffavtale.

Arbeidstilsynet fører tilsyn med at krav til lønns- og arbeidsvilkår i forskrifter om allmenngjøring av tariffavtaler blir overholdt.

Allmenngjøring av tariffavtaler innebærer at bestemte deler av en landsomfattende tariffavtale, for eksempel bestemmelser om lønn, arbeidstid og utgifter til reise, kost og losji, gjøres gjeldende for alle arbeidstakere som utfører arbeid innenfor tariffavtalens virkeområde. Bestemmelsene gis i form av en forskrift som gjelder både for norske og utenlandske arbeidstakere.

Det er gjort vedtak om allmenngjøring innenfor følgende områder:

- Byggeplasser
- Elektrofag
- Fiskeindustribedrifter
- Godstransport på vei
- Jordbruks- og gartnerinæringene
- Persontransport med turbil
- **Renhold**

- Skips- og verftsindustrien
- Overnatting, servering og catering

Forskrift om informasjons- og påseplikt mv. gjelder der det utføres arbeid innenfor virkeområdet til en allmenngjøringsforskrift.

Informasjonsplikt - hva innebærer det?

Av forskriften om informasjons- og påseplikt § 5 fremgår det at «bestiller av kontrakter med entreprenør eller leverandører» skal informere om at virksomhetens arbeidstakere «minst skal ha de lønns- og arbeidsvilkår som følger av allmenngjøringsforskrifter».

Bestiller er i forskriften definert som en fysisk eller juridisk person som engasjerer entreprenører eller leverandører til å utføre et oppdrag - for eksempel en byggherre. Den samme informasjonsplikten gjelder for hovedleverandører, som defineres som en entreprenør/ leverandør som har påtatt seg et oppdrag for bestiller og som har en eller flere underleverandører til å utføre en del av oppdraget.

Dette innebærer i praksis at for eksempel en byggherre og en bestiller av renholdstjenester har plikt til å informere om hvilke minstelønnsbestemmelser som gjelder.

“ Informasjonsplikten innebærer at det må vises til relevante allmenngjøringsforskrifter.

Arbeidstilsynet anbefaler at alle bestillere, uansett hvor de måtte befinne seg i en kontraktskjede, tar inn følgende tekst i kontrakten med sine entreprenører eller leverandører:

«Arbeidet som skal utføres under denne kontrakten er gjenstand for en allmenngjort tariffavtale etter allmenngjøringsloven. Det innebærer at samtlige arbeidstakere hos leverandøren/entreprenøren minst skal ha de lønns- og arbeidsvilkår som følger av [angivelse av den relevante allmenngjøringsforskriften].»

Påseplikt – hva innebærer det?

I forskriftens § 6 er det bestemt at hovedleverandør/ bestiller skal påse at allmenngjøringsforskrifter følges.

Pliktens grunnlag

Verken allmenngjøringsloven eller forskriften gir hovedleverandør/bestiller rett til å utføre kontroll overfor sine underleverandører eller entreprenører. Hovedleverandør/bestiller må derfor skaffe seg adgang gjennom en kontraktsbestemmelse.

Arbeids- og inkluderingsdepartementet har som et eksempel vist til følgende bestemmelse som oppfyller påseplikten, samt gir rett til sanksjoner ved overtredelse:

«Leverandøren skal syte for at tilsette i egen organisasjon og tilsette hos eventuelle underleverandører ikke har dårligere løns- og arbeidsforhold enn det som følger av [...]. Dette gjeld berre for tilsette som direkte medverkar til å oppfylle kontrakten. Leiaren av verksemda er ansvarleg for at denne regelen vert etterlevd.

Alle avtaler leverandøren inngår som inneber utføring av arbeid under denne kontrakten skal innehalde tilsvarande føresegner.

Dersom leverandøren ikkje etterlever klausulen, har oppdragsgjevaren rett til å halde tilbake delar av kontraktssummen til det er dokumentert at forholdet er i orden. Summen som blir tilbakehalden skal svare til ca. 2 gonger innsparinga for arbeidsgjevaren.

Leverandøren skal på oppmoding leggje fram dokumentasjon om dei løns- og arbeidsvilkåra som vert nytta. Dokumentasjonsplikta omfattar også underentreprenørar (underleverandørar).»

Hvem har påseplikt?

Det er i utgangspunktet hovedleverandør som har påseplikt. Med hovedleverandør menes en entreprenør eller leverandør som har påtatt seg et oppdrag for en bestiller (for eksempel byggherre), og som har en eller flere underleverandører til å utføre en del av oppdraget.

Dersom det ikke brukes underleverandører og bestiller gir oppdraget til flere «sideleverandører» er det bestiller som har påseplikten.

Påseplikten gjelder bare der bestilleren driver næringsvirksomhet. Alminnelige forbrukere er med andre ord ikke pålagt påseplikt.

Hva skal hovedleverandøren/ bestiller påse?

Bestemmelsen pålegger hovedleverandør/ bestiller en plikt til å påse at både lønns- og arbeidsvilkår som er fastsatt i en allmenngjøringsforskrift følges. Det betyr at hovedleverandør/bestiller i medhold av forskriften ikke har et ansvar for å følge opp lønns- og arbeidsvilkår som måtte følge av andre bestemmelser.

Hvem gjelder påseplikten overfor?

Påseplikten skal omfatte alle ledd i kjeden av underleverandører som utfører arbeid som er dekket av en allmenngjøringsforskrift. Påseplikten omfatter også innleide arbeidstakere.

Hvordan utøve påseplikten?

Påseplikten innebærer at hovedleverandør/bestiller skal foreta nødvendige skritt for å undersøke - og om nødvendig følge opp - at entreprenører/underleverandører nedover i en kontraktskjede tilbyr lønns- og arbeidsvilkår i henhold til allmenngjøringsvedtak.

Forskriften sier ikke noe nærmere om hva hovedleverandør/bestiller konkret må gjøre for å overholde påseplikten. Forskriften overlater med andre ord til den enkelte virksomhets skjønn å vurdere hvilke systemer og rutiner som i den enkelte situasjonen er nødvendig for å oppfylle påseplikten.

Eksempler på relevante tiltak kan være:

- Krav om fremleggelse av dokumentasjon for at arbeidstakerne har HMS-kort.
- Krav om fremleggelse av kopi av arbeidstakernes ansettelseskontrakter, lønns slipper og timelister.
- Krav til dokumentasjon på ordnede boforhold for utsendte arbeidstakere.
- Krav om fremleggelse av dokumentasjon for at underleverandøren/entreprenøren har avgitt løfte om å følge kravene til lønns- og arbeidsvilkårene i allmenngjøringsforskriftene.

Hvilke tiltak og hvor omfattende undersøkelser hovedleverandør/bestiller må iverksette må vurderes fra sak til sak. Dersom det er snakk om en underleverandør/ entreprenør man har hatt langvarig forretningsforbindelse med, vil det normalt kreves mindre undersøkelser enn der hvor det er snakk om en ny forretningsforbindelse.

I kontraktsfasen vil det gjennomgående være tilstrekkelig at hovedleverandør/bestiller gjennomfører påseplikten ved stikkprøver, mens det i andre tilfeller kreves mer omfattende kontroll i form av gjennomgang av alt fremlagt materiale. I vurderingen vil det for øvrig være relevant å se hen til hvor mange kontraktsledd som inngår i en kontraktskjede. Dess flere kontraktsledd dess mer må forventes for å skaffe oversikt. Hvorvidt underleverandørene har tillitsvalgte kan også være et relevant moment. Det avgjørende er at det foretas en skikkelig risikoanalyse.

Vis mer

Konsekvenser ved brudd?

Dersom det avdekkes brudd på gjeldende allmenngjøringsforskrifter, har hovedleverandør/bestiller ingen plikt til å iverksette sanksjoner mot den virksomheten som ikke har oppfylt sine forpliktelser. Departementet anbefaler imidlertid at hovedleverandør/bestiller gjennomfører kontraktsrettslige sanksjoner, jf. foranstående forslag til kontraktstekst. Oppdages det brudd som ikke straks rettes opp, bør Arbeidstilsynet varsles om forholdet.

Taushetsplikt

Opplysningene som innhentes kan ikke brukes til andre formål enn å sikre etterlevelse av kravene til lønns- og arbeidsvilkår som oppstilles i allmenngjøringsforskrifter. Overfor tilsynsmyndighetene gjelder ingen taushetsplikt.

Tilsyn

Arbeidstilsynet og Petroleumsstilsynet fører tilsyn med at påseplikten etterleves. Dersom tilsynsmyndighetene finner at rutiner for oppfølging mangler, eller der bestiller/hovedleverandør ikke følger opp brudd på allmenngjøringsforskrifter, vil tilsynsmyndighetene bruke nødvendige reaksjonsmidler. Det kan være pålegg, tvangsmulkt eller stansing av virksomheten. Virksomheten vil i så fall få en kort frist til å rette opp forholdet.

Regelverk

[Forskrift om informasjons- og påseplikt og innsynsrett](#)
